







# Կավելանա Եւս մեկ դրուց

Յուրաքանչյուր բնակավայր կկայանա հանրակրթական դղրոցով. որտեղ չկա դղրոց, չի լինելու մատը բնականոն կյամի. Չաշաքաղի շրջանի Կերեն գյուղը գտնվում է Ողջի գետի աջ ափին, Կապան բաղադրից մոտ 15 կմ հեռու, Կովսական-Կաղաման մայրուղու վրա. մասնաւում է Կովսականի բաղադրի համայնքի մեջ: Զնայած 10 սարուց ավելի բնակեցված է Կերենը, գտնվում է բարենպաստ գոտում, ժամանակին առանձին համայնք էր, սակայն այդուն էլ մնաց անհաման մի գյուղ, որտեղ այժմ կա դղրամենը 4-5 բնակի:

Ձյուի զա լուրջաբան է և լավագությունը գոյացնելու համար այստեղ կառապիկում են դրույ եւ 9 քնակելի տուն, որոնք հիմնականում համապատասխան են մանկավարժության ընտանիքներին։ Ծինարարությունն իրականացնում է Զաւարադի շրջանչափականը, դեկապարում է շրջանչափականը աշխատակազմի խաղաքաշնորհության եւ ծարտարակետության բաժնի մեջ Յովհաննես

Աշխատանքներին ծանրթանալու նպատակը հայոց ժակուրյանը:

Սահակյանը եւ 2 նորեկ ուսուցիչներ, ովքեր ցանկություն են հայտնել բնակություն հաստատելու և աշխատելու շղամի հարավային թեկ դդրոցներում: Ակզեռում այցելում են Միջնավաճ բաղադրի մոտակա Ծոբաձոր համայնք, որտեղ անցյալ տարվանից արդեն գործում է հանրակրթական դդրոց: Ուսուցիչներից Սերգեյ այստեղ կենսաբանություն եւ ֆիզիա դեսք է դասավանդի: Մնում է լուծել բնակարանի խնդիրը, որ հետք բերի նաև ընտանիք՝ 4 դդրոցահասակ երեխաներով:

Սայր Արաքսի ծախս ափին է Ծոբաձորը համայնք՝ Որդուակ գյուղի հետ՝ փոքված ծավ գետի երկու ափերին: Դդրոցամերձ թաղամասը դեռևս էլեկտրիֆիկացված չէ. բայց կան սներ, որոնի կարելի է նորոգել, իսկ էլեկտրական հոսանքը կլիմի, եթե բնակիչներ հաստապեն այստեղ:

Այստեղից վերադառնում ենք  
Կովսական և շարունակութ ճա-  
նապարհը դեռի Կերեն: Երեմնի  
բարութանդ ճանապարհը բարե-  
կարգված է, եւ մեր Վարորդ Սամ-  
վելը էլ չի դժգոհում: Ողջի գե-  
ղատեսիլ կիրքը լցված է իրինա-  
նուտի մուլտով, իսկ դիմացի  
բարձրաբերձ ժայռերը անկրկնելի

հիրավի էլիտար ըենք, աղքասան է սվել հայ քառերական թեմի մեծագույն վարդեմերին: Քավական է նշել լոկ մի խանի անուն, չխորանալով ժիտորսների եւ վասակի մեջ: Դրազան Ներսիսյան, Վաղարշ Վաղարշյան, Օլգա Գուլազյան, Ավետ Ավետիսյան, Գուրգեն Զամիրելյան, Բարեկեն Ներսիսյան, Ուռազաննա Կարղանյան: Կարծում ենք, այս փառաղանծ անունները կարո՞ն չեն լրացուցիչ մէկնարաբանության, դե իսկ մենոր ժամանակների ինտերնետայլուրության «կրոպյուն» սասացող երիտասարդությանը խորհուրդ կտանք ընդամենը բացել Յայկական հանրագիտարանի համադադարասխան հատունները: Ծենի ոչ դակաս հանրահայք ընակիչներից էին անվաճի ռեժիսոր, դերասան, քառերական գործիչ Վավիկ (Անուշավան) Կարղանյանը (1900-1967 թթ.): Յայկական քառերական հմատիչութիւն հիմնադրին ու առաջին տնօրենը, որը 1959-1966 թթ. եղել է նաև Յայկական քառերական գործիչների միության նախագահը: Միզուց է չեռն են այսօր հիշում ականավոր քառերական գործիչներ Սկրիշ Զանանին (1892-1938 թթ.) եւ Տիգրան Արշակունի (1895-1973 թթ.) աշխատանքների մասին:

րան Շամիրխսանյանին (1899-1952 թ.), որն ն նույնացես բնակվել են հայտնի ժեմունություն: Նշանակած երից առաջինն աչքի է ընկել Պոլսի, Փարիզի, Երևանի, Լենինգրադի թատրաբեմերում իրականացված բեմադրություններով ու խաղացած դերերով, երկրորդ, բացի ռեժիսուրայով զբաղվելուց, 1937-40 թ. գլխավորել է Սումուլասանի պանական տեսալսարակությունը:

Եվ այսպես. մեր հեռուսական շենքը շահագործման է հանձնվել 1931-ին եւ կառուցվել է հյա ականավոր ճարտարապետ Նիկողայոս Բունիաթյանի (1878-1943 թթ.) նախագծով, որը 1924-1938 թթ. եղել է Երեւանի գլխավոր ճարտարապետը, իր ակչիվ ճամանակցությունը բերելով թաճանանական նախագծով Երեւանի վերակառուցմանը: Դասկանալու համար շենքի կարեւորությունը նախադաշտազմյան Երեւանի դասմության համար, օտենի, որ յինելով այն ժամանակների համար

Տեսարան Են՝ բարանձավներով, ժայռերին աճած ծառերով։ Դդյուցի շինարարությունն ընթանում է, եր տեղ հասամ։ Շինարարները ներփակ հարդարման աշխատանքներ էին կատարում։ Կովսականի հարեւան Մուս, Ալավելու գյուղերից, Բերձորից եւ Կերենից Են նրանք։ Վաղիմիր Թումասյանը Կերենի հիմնադրիներից է, եղել է համայնքի ղեկավար, աշխատում է ցովաչափազմի աշխատակազմի բաղադրատիւրային բաժնում։ Կովսականի ներկայացուցչությունում։ Այժմ նաեւ զբաղվում է դդյուցի հարցերով։ Տեղեկացնում է՝ արդեն 11 աշակերտ կան, որ սպասում են դդյուցի բացմանը։ Նորեկան կավարժները, ովքեր արդեն համաձայնություն են ստել բնակություն հաստակելու Կերենում, նույնութեա դդյուցահասակ երեխաներ ունեն, եւ մոտավոր սկյալներով 30 աշակերտ կունենա Կերենի դդյուցը 2012-2013 ուսարում։ Կա հայոց լեզու եւ գրականության, դասնության, աշխահագրության ուսուցիչների դահանց։ Իսկ մեզ հետ եկած ուսուցչութիւնը՝ Զենֆիրան, ոռուաց լեզվի եւ գրականության մասնագետ ունի 4 դդյուցահասակ երեխա։

Այսօր էլ Լալայանց փողոցի  
կողմից փակցված հուշախա-  
տակը վկայում է, որ 1938-41 թթ.  
այստեղ է ապրել ԽՍՀՄ հեռուս,  
փոխգործաբետ Շադեևու Եղիա-  
զարյանը (1905-1944թ.), որը,  
մասնակցելով Ուկրաինայի, Ղրի-  
մի, Յունաքարիայի ազատագրմա-  
նը, Օսմանականի Տհասայի գե-  
տանցման ժամանակ: Ընթի ամ-  
վանի բնակչիներից է եղել հայ-  
նի հնժեմեր-Ելեկտրիկ Մկրտիչ (Նի-  
կիս) Յուզբաշյանը (1882-  
1961թ.), ճարտ, որն անցկացրել է  
Երևանի տրամվայը ու որի կանոնի  
գործը նոյնական բարբառաբար  
ոչչացվեց մեր բաղադրի անկուսա-  
«Տերերի» կողմից: Պոլիտեխնիկ  
ինստիտուտի ուսանողներին, հու-  
սով են, կիետարքի այն փասթը,  
որ Ս. Յուզբաշյանը՝ Ելեկտրատեխ-  
նիկայի հայերեն անդրանիկ դա-  
սագրի հեղինակն է: Ոչ դակա

Ղանձամյանեց գալ եր բնակվել  
այստեղ, Յ կառուցվող սեւրից  
մեկն էլ ընտեց իր ընտանիքի հա-  
ճար:

Հովհաննես Հակոբյանն ասաց,  
որ դդրոցի բացումը կկայանա-  
նինչեւ սեպտեմբերի 11-ը, եւ ժա-  
ղեցնում էր շինարարներին ավե-  
լին անել, որ հասցեն ժամանա-  
կին հանձնել դդրոցի ժեմքը եւ ար-  
դեն ամփալավակած 3 բնակելի-  
սները: Տեղեկացրեց նաեւ, որ եւս 6  
կիսակառույց սների մոտ շինա-  
նյութ կա, ուուով կը կատար դրանց  
վերակառուցման աշխատանքնե-  
րը:

Ծինարարները ճույնողես գոհէ  
էին իրենց աշխատանքներից։  
Միսիքար Գոզորյանը եկել է Մուսէ-  
գյուղից. «Պետք է ժամանակին  
հասցնեն դրանցից շենքի հանձնումը, որ մեր Երիտասարդը հետ չը-  
նան ուսումնական ծրագրից»,  
ասաց Ծինարար՝ ավելացնելով,  
որ արդեն 12 տարի բնակվում է  
Մուս գյուղում եւ դատարան է բա-  
զում ևներ կառուցել։ Նիկոլ Սի-  
րականյանն Ալավերդ գյուղից է։  
Նա ել ուրախ է, որ կա աշխա-  
տանք, եւ կարեւոր գործ են կատա-  
րում։ Դայր ու որդի Գետրդ եւ  
Դայկ Կարապետյանները դրանցից  
հատակի աշխատանքներն էին

կատարում, նրանց ձեռքով ամձեւ տախտակը դարնում է ողորկ, դարնում հատակ, որի վրա բայլելու են դղրոցի աղազա աշակերտները: Վկաղիմիր Թումայսյանի 2 որդիները՝ Շայկն ու Արթուր նույնական աշխատում են շինարարությունում: «Իմ թռոներն եւ են այստեղ սովորելու», ասում է Վկաղիմիրը եւ ավելացնում, որ գյուղը դեռևս էլեկտրիֆիկացված չէ, կա ոռոգման ջրի խնդիր. Պետք է մաքրվի նախկին ջրատարի մոտ 3 կմ տարածք: Առաջմ իրեն գեներատորի միջոցով են լուսավորում տունը: Գյուղն ունի ընդամենը 20 հա վարելահող, որը հատկացված է բնակիչներին, իսկ սնամերք հողատարածքների մշակումը կախված է ոռոգման ջրատարի մաքրման հետ: Խճելու ջրի խնդիրը որոշ չափով լուծված է. գյուղից մոտ 1 կմ վերևից ռեժիմնե խողովակով ջուրը հասել է գյուղ, հարկավոր է կառուցել ջրավազան եւ ջուրը հասցնել բնակելի սներ: Վլ. Թումայսյանը տեղեկացրեց նաեւ, որ իրենց դղրոց հաճախելու են նաեւ հարեւան Գրիգոր գյուղի երեխաները՝ 9 աշակերտ:

ԶՈՒՐԱԲ ՇՈՐՈՅԱՆ  
ՔԵՐԱՆԻ-ԾՈՐՎԱՆԻ-ԿԵՐԵՆ-ՔԵՐԱՆԻ

## **Երեսնի ամենահեղափոխական ժեսի դատմությունից**

Երեւանի Հյուսիսային ղողոտայի պահանջող յուրաքանչյուր ու ան-  
ուուր ուսապրություն է դարձել Տեղական-Հայաց փողոցների համ-  
անակ տեղում անկյուն կազմած այդ շենքին, որի դաշտանը ներիջ եր-  
կար ժամանակ, հայկական եռա-  
գույնի հետ մեջ է կախված էին հիրավի հեղափոխական բովան-  
դակությանը աղաղակող դաս-  
տառներ «SOS», «Ոչ բանելում»,  
«Այն Երեսությանը» եւ այլն: Ե-  
րեւի արդեն սովորական է դարձել  
հին Երեւանի բարեարոսական  
ոչնչացումը. նույն դամուլյան  
սուրն է այսօր կախված նաեւ Տե-  
րյան 23, 25, Լալայան 37 հաս-  
ցեղով 4-հարկանի հինավոր շեն-  
քի գլխին: Զանդելու եւ հերական  
ամճաւակ ըլուտա-ն ցցելու ջա-  
տագովները, մշրահոչակ Սամվել  
Մայրաբեյսյանի գլխավորությամբ,  
երեւի զիտեն էլ, թե ինչ հարուս  
դամություն ունի այդ շենքը եւ  
հայ ժողովորի բանի ու բանի մեծանուն  
զավակներ են ժամանա-  
կին բնակվել այնտեղ: Ի դեռ,  
նրանցից ոմանց ժառանգներն առ  
այսօր էլ շարունակում են բնակ-  
վել այս տանը: Ասեմք, մետք էլ չէ ի-  
մանա՞ դամանական փաստը կարող են շեղել «հինարարներին»  
Երեւանի եւս մեկ «յուղալի» տե-  
ղում մեր սեյսմակտանգ գոտու  
համար անթույլատելի Երկնագիր  
սարֆելու եւ բնակարանները վի-  
խարի գներով «նարդելու» մոլուց-  
ից: Ի դեռ, սեյսմիկ վասնի մա-  
սկին շենքը բացաձակադիմ չի  
տուժել 1936 թ. ուժեղ Երկրա-  
շարժից, որի հարվածներից բազ-  
մաթիվ շինություններ էին պեր-  
վել:

Եվ այսպէս. մեր հեռուսական շենքը շահագործման է հանձնվել 1931-ին եւ կառուցվել է հայ ականավոր ճարտարապետ Նիկողայոս Բունիաթյանի (1878-1943 թթ.) նախագօնվ, որը 1924-1938 թթ. եղել է Երևանի գլխավոր ճարտարապետը, իր ակտիվ նամակցությունը բերելով թաճանյանական նախագօնվ Երևանի վերակառուցմանը: Հասկանալու համար շենի կարելորդությունը նախարարական Երևանի դատարկության համար, ներմ, որ լինելով այն ժամանակների համար



հանրահայք է նաեւ նրա որդին  
Կարեն Ցոլգրացյանը (1927-2009  
թ.), որի մանկական ու դասա-  
նեկան տարիներն անցել են այս  
ժենուիւմ: Անվանի գիտնական  
Հայաստանի եւ Բյուզանդիայի  
վաղ միջնադարի դատմության ա-  
կանավոր մասնագետ Կ. Ցոլգրա-  
ցյանը հայսնի էր նաեւ որդես նո-  
րանկախ Հայաստանի առաջին  
խորհրդարանների ակտիվագույն  
դատապահը: Մեկ անվան կող-  
ով եւս չեմ կարող անսարքե-  
անցնել՝ «Սոսփիլմ» ֆիլմերու դի-  
տելիս շատերն են երեկ Անվատեր  
կինոնկարից կինոնկար կրկնվող  
ժիշտը՝ «Դիրիժոր» Մ. Ներսիսյան»  
Այս, «Սոսփիլմ» սիմֆոնիկ նվա-  
գախմբի բազմաճյա գլխավոր դի-  
րիժոր Մարտին Ներսիսյանը նոյն-  
դես բնակվել է հանրահայք ժեն-  
ուիւմ:

Սի՞թե կարելի է ուրանալ այս ամենը: Մի՞թե հնարավոր է առանց խղճի խայթի բռվղղոցերների հռցանակը հանձնել հին Երեւանի բացառիկ այն սները, որոնց յուրաքանչյուր քարն ունի իր տամանութեանը:

թյումը: Այսօր լուրջ Քանաք է կախված Արամի փողոցի այն տաճարության վրա, ուր բնակվել է Առաջին հայկական հանրապետության հիմնադիր Արամ Մանուկյանը: Սեծ տաճարության կազմության մեջ մեջ գործում է 38 տաճար, ուր բնակվել է հայ ժողովրդի փրկարաններից մեկը, Սարդարապատի հերոսամարտի ղանձնավայրը:

Էլ հերթը հասնում է մեր ազգի դաշտանին ու հյուրատությունը հանդիսացնող տասնյակ հայրենիներ հանգրվանած ամրակութ ժենին:

Հարեւան Վրաստանի մայրաքաղաք այցելողները միահամուռ հիացմունիվ են խոսում այդ բաղադրի հշամառությունների ծավալած վերականգնողական վիթխարի աշխատանքների մասին: Դայսնի է, որ ոչ մի հին ժնություն այն տեղ չի փլուզվում: Բոլորս, այդ թվում նաև հին Եթուանն ավերող հրոսակները, հղարտանում են, որ Թիֆլիսի տաճայակ սներ հայերն են կառուցել, բայց չփետև ինչու չի ընդորինակվում հարազատ բաղադրի հին ժնությունները մեկիկ-մեկիկ վերանորոգելու մեր հարեւանների որդեգրած ազնվարդ բարերարականությունը:

ճօմարտության դեմ չմեղանչելի համա հարկ է նել, որ Երկարաւու դայլարան այսուածենայնիվ ինչ-որ արդյունիք բերեց Երևանի փաղաբետարանի ս. թ. հունիսի 6-ի թիվ 16/Կ-1716 որոշմամբ մեր ժեմայի բնակչութեան բոլց տրվեց, իհարկե սեփական միջոցների հաշվին, ժեմի ֆասադի մաքրման ու վերանորոգումը։ Ժեմը արդեն իսկ ներկվում է հարեւած նորակառուցմանի հետ համահումչ գոյնով, սակայն, ինչողես հասկանում եմ, ոչ մի երաշխիք չկա, որ ավերման վտանգմ այլեւս անցած է։ Այս նշանությամբ էն երեխ դեկապարագն ժեմի մի շարֆ բնակչութե, որոնք, վերցնելով Սարադեսյանի թիմի առաջարկած հատուցման անհամեմատ փոքր գումարներ, գերազանցին այլ սննդ տեղափոխվել, երեխ թէ չհավասարվ, որ նշանում սեփական ուժերով հնարավոր է որեւէ բան մորելու։

Դիրավի, ճարդ ուզում է ես մեկ անգամ բարձրածայնել շենի դասքամբներից մեկին ցայսօր մնացած կարգախոսը՝ «Ոչ բան դելուն»։ Մեր կողմից հավելեն նաև՝ «Ոչ անտարեռությանը, ագահությանը, լիսիությանը ու բարբառությանը»։

## ՎԱՐԴԱՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ Պատմական գիտությունների դոկտոր







